

כתב בספר „שמירת שבת כהלכתה“ בפ”ט סעיף כ: „אין חייבים מעיקר הדין לעשות מעשה שיש בו טורח גדול כדי למנוע את הצורך בחילול שבת שעלול להזיק בשביל פקוח נפש, ולפיכך — מותר להתרחק מים לתת או להחליק או להשכיח חולה שיש בו סכנה, אף אם אצל שכנו ישנם מים חמום מוכנים או מגורח דלוקה, אלא שמסורתם בשביל החולה תגרום לשכן צער וסבל, כגון ששכנו ישן ויש צורך להעיר אותו, וכן אלו האחרות שבבית החולים חייבות למסור את האוכל שלהן בשבת כדי למנוע בנשוא בעבור חולים שמוכנים לבית החולים ללא הודעה מראש ואין אוכל מוכן להם“, דינים אלה הובאו שם בשמי, והיות ששמעתי מגדולי תורה בכתב ובע”פ שלדעתם זה תמוה, וגם בזמן האחרון ערער ע”ז הגאון מוהר”פ אפשטיין ז”ל בסידור שנדפס ע”י ידידי הר”ר ישעי’ דבורקס הי”ד, וז”ל: „איני מסכים עם זה, וגם השכן מחויב לעשות להצלת נפשו של אחר, אף אם סובל קצת, וכיו”ב כתב בשו”ת הרדב”ז סי’ ס”ז וסי’ ק”ל, הובא בארחות חיים להמרהש”ם סי’ שכ”ח דאפילו היכי דהחולה בעצמו יכול לעשות העבירה מ”מ מותר לאחרים לחלל שבת עבורו כיון דכל אדם חייב להצילו עיי”ש, וכ”כ מפורש באו”ה בדין פקוח נפש ובא”ר סי’ שכ”ח עיי”ש“ עכ”ל, וכמו כן העיר על האמור שם בסעיף ג אות טו: „חוטא השמל התרחקים וקיים חשש שאדם יגע בהם דיומם כדין מחלה מסוכנת“ וכתב שם בזה”ל: „איני מסכים עם זה, אפשר להעמיד אדם שיותר או לתלות שלט מוכן באותיות, סכנה נגועה, ואפילו ע”י גוי כשהוא מיוחד לישראל, ג”כ אינו כדאי כשאפשר כדלעיל“ עכ”ל. וכן העיר על הדין שבסעיף יב עמותה לכל אדם לטלפו לאמבולנס ע”מ להעביר חולה שיש בו סכנה לבית החולים, ואין הוא חייב להטריד את שכנו שומר השבת שיש לו מכונית ע”מ לתפוע את החולה אם יצטרך תלה להשאיר מנוחה מפורז ביתו במשך כל השבת או אם יצטרך לקום משנתו בשביל נסיעה כואת” וכתב ע”ו: „הרי בהצלת נפשות כל המקדים הרי זה משובח ומה בכך שישאר מנותק מביתו וסובל קצת, ומה שאחר מחלל שבת ועובר עבירה בגרימתו בלא צורך הרי הוא גורם לו איסור“ עכ”ל. אולם בדברים הנוגעים לפקוח אין חולקין בכבוד, ואנכי בעניי על משמתי אעמודה שכנים הם הדברים וכן ראוי להורות, אשר על כן הנני לבאר טעמי הדברים ומתוך כך יתבאר בע”ה עוד דברים חשובים הנוגעים לפקוח נפש.

① A
Rav Shlomo Zalman
Auerbach Is

AVROM SILVER JCA
20 SHEVAT 5774 21-1-14
MISHPATIM
R. GOLD

MISHPATIM - A GLIMPE
INTO THE HALACHIC
WORLD of Reb Shlomo
ZALMAN Is

① B

וסעד גדול לדברינו מהבא במחלת שכתב הרמב”ם בהל’ גניבה פ”ט ה”ט: „ומפני מה התירה התורה דמו של גנב אע”פ שבא על עסקי ממון לפי שחוקתו שאם עמד בעה”ב לפניו ומנעו יהרגו ונמצא זה הנכנס לבית חברו לגנוב כרודף אחר חברו. להרגו“ עכ”ל,

ואע”ג שיש להבעה”ב עצה להציל עצמו ע”י זה שלא יעמוד על ממונו ולא ירדוף כלל הגנב להרגו, אפי”ה משמע דאף מי ששולט ברוחו ואינו בהול הרבה על ממונו אפי”ה מותר לו לעמוד על ממונו ולהתקומם נגד הגנב ולא לחוש כלל לזה שע”י התנגדותו הוא עושה את הגנב לרודף והוא רשאי להשכים עליו ולהרגו, ומשמע דאין זה דוקא מפני שהגרדף עצמו פטור בכל ענין גם כשיכול להציל עצמו באחד מאבריו של הרודף שהרי לפני שעומד כנגדו לאו רודף הוא כלל, וע”כ דכמו שמותר להשביע את חברו וא”צ לחוש לזה שמכשיל אותו בלאו דלא תשא כך מותר גם להתקומם נגד הגנב ולא לחוש לזה שהוא עושהו בכך לרודף ומתיר את דמו.

②
MISHPATIM

22 כב א אם במחלת ימצא הגנב והכה ב נמת אין לו דמים: אם ורחה השמש עליו דמים לו שלם ישלם

If he has nothing, he shall be sold for his theft. 3 If the theft will be found in his hand — from an ox to a donkey to a lamb/kid — he shall pay two lve ones.

אם אין לו ונמכר בגנבתו אם ימצא תמצא בידו הגנבה משור עד קמור עד שיה חיים שנים ישלם:

FOOTNOTE

THE GOLD PLAN
YAAKOV AVINU

כא. חוטי-חשמל שנפלו ברחוב ויש חשש שיגע בהם אדם, מותר להזעיק את חברת-החשמל על-מנת להפסיק את הזרם, ואין חיוב, מעיקר הדין, לעמוד שם במשך כל השבת כדי להתרות בבני-אדם לכל יגעו בחוטים ויבואו לידי סכנה (ט). ומכל-מקום, המחמיר לעמוד שם - תבוא עליו ברכה.

חוטי חשמל
גלויים ברחוב

קשהו חתך את הבית - IF [THE THIEF WILL BE FOUND] IN AN UNDERGROUND PASSAGE - אם במקרה תהיה - when he was tunneling into the house.²
 הרי הוא - This is not considered murder, אין זו רציחה - אין לו דמים - THERE IS NO BLOOD FOR HIM - אין לו דמים - כאן למרות תורה - Here the Torah has taught you: because it is as if [the thief] is already dead.³ אם בא להרוג השכם להרוג - קמות מעקריו שאין אדם - for he surely knows - וזה להרוג בא - And this thief is coming to kill you, וזה להרוג בא - that a person cannot restrain himself and remain passive when he sees them taking his property in his presence. - מעמיד עצמו ורוחא שווקילין קמונו בקונו ושותק - לתיקך על מנת בן בא - Thus, [the thief] came with the understanding - שאם יעמוד בעל הממון בנגדו - that if the owner of the property were to stand up against him, ויהרגו - he would kill him.⁴

RASHI

3

2. אם נה אלא קמין משל - This can only be taken as a metaphor, meaning: אם ברור לך הדיבר שיש לו שלום עמך - IF THE SUN SHONE UPON HIM. - אם ברור לך הדיבר שיש לו שלום עמך - If it is clear to you that [the thief] is as much at peace with you as this sun that is a source of peace in the world,⁵ and so he does not intend to kill you, - כשמש הנה שהוא שלום בעולם - similarly it is obvious to you that [the thief] is not coming with intent to kill - אפילו יעמוד בעל הממון בנגדו - even if the owner of the property were to stand up against him. - כגון אב החותר לגנוב ממון הבן - For example, in the case of a father who is tunneling to steal property of his son, - בורע שרמתי האב על הבן - since it is common knowledge that a father has mercy on his son, - ואינו בא על עסקי נפשות - and he does not come with regard to affairs of taking lives.⁶ Then ...
 רציחה היא אם ויהרגו בעל - He is considered to be alive, - קחי הוא השוכן - HE HAS BLOOD. - דמים לו - and it is murder if the owner of the house into which the thief is tunneling kills him.⁷

Gemara The Gemara analyzes our Mishnah's ruling:

מאי טעמא דמחמתך - אמר רבא - Rava said: - אמר רבא - What is the Mishnah's reason for ruling that someone caught tunneling into a house may be killed? Why does he deserve to die?^{7a}

The Gemara explains:

There is a presumption that a person does not hold himself back from defending his property.

and knowing this, [the burglar] surely tells himself in advance, - והאי מימר אמר - "If I go break into the house, - אי אולגא - [the occupant] will confront me and not allow me to rob him, - קאי לאפאי ולא שביק לי - and if he confronts me, - ואי קאי לאפאי - I will just have to kill him."^{7b} - קטילגא ליה - And the Torah therefore tells the occupant: If someone comes to kill you, anticipate him and kill him first.

GEMARA SAN HENRIN

4

הבא במחמתך - בין ביום בין בלילה - אין לו דמים^{7c},

אלא אם הרגו בעל הבית או שאר האדם - פטרין. ורשות יש לכל - להרגו - בין בחול בין בשבת - בכל מיתה שיכולין להמיתו, שנאמר: אין לו דמים (שם כב, א).

ואחד הבא במחמתך או גנב שנמצא בתוך גגו של אדם - או בתוך חצרו או בתוך קרפיפו, - בין ביום בין בלילה. ולמה נאמר: "מחמתך" לפי שדרך רב הגנבים לבוא במחמתך בלילה.

ומפני מה - התירה תורה דמו של גנב אף-על-פי שבא על עסקי ממון? - לפי שחוקתו - שאם עמד בעל הבית לפניו ומנעו והרגו, ונמצא זה הגנב לבית חברו לגנוב בדרך אחר חברו להרגו - ולפיכך יהרג - בין שהיה גדול בין שהיה קטן - בין זכר בין נקבה.

היה הדיבר ברור לבעל הבית שזה הגנב הבא עליו אינו הורגו - ואינו בא אלא על עסקי ממון - אסור להרגו; ואם

הרגו - הרי זה הורג נפש - שנאמר: אם-ורחה השמש עליו (שם, כב), אם ברור לך הדיבר כשמש - שיש לו שלום עמך - אל תהרגהו. לפיכך אב הבא במחמתך על בנו - אינו נהרג, שודאי שאינו הורגו; אבל הבן הבא על אביו - נהרג.

Rambam

5

אוכל חמצא
אצל שכו

עד. מותר לבשל עבור חולה שבסכנה שדרוש לו אוכל חם או שתיה חמה, וכנ"ל סעיפים עב ו-עג, אף אם אצל שכנו ישנו אוכל חם ושתיה חמה, אלא שהעמדתם לרשות החולה תגרום לשכן צער וסבל גדול, כגון ששכנו ישן ויש צורך להעיר אותו, או שהלה יישאר ללא אוכל ושתיה חמים בשבת (קצט). וגם אין השכן, או כל אדם אחר, חייבים, מעיקר הדין, למסור בשבת את האוכל שהכינו לעצמם, כדי למנוע בישול עבור החולה שבסכנה, אם על-ידי מסירתם לחולה יישארו הם ללא אוכל חם בשבת (ד).

Footnote